

Masová kultúra

Gabriela Hešková

Za masovú kultúru sa považujú špecifické kultúrne výtvy, sociálne aktivity a produkty určené veľkým masám ľudí, alebo sú tiež nimi samými vytvárané. Podľa KLOSKOWSKEJ¹, sa pojem vzťahuje na šírenie podobných alebo identických obsahov z malého počtu zdrojov veľkým masám recipientov ako aj jednotlivé formy hier a zábavy veľkej masy ľudí. Tí sa zoskupujú do tzv. druhotného publika. Je to publikum nepriame a vytvárané „pôsobením zhodných podnetov širokého dosahu ako je tlač, rozhlas a televízia“¹ a nedochádza pri tom k fyzickému zblíženiu. Dôležitú úlohu zohráva masová komunikácia, ktorá umožňuje takýto spôsob šírenia prostredníctvom prostriedkov masovej kultúry. Tie sú považované za dôležitú a bezprostrednú podmienku rozvoja masovej kultúry. Ich podstata spočíva v možnosti poskytnutia rovnakého obsahu v rovnakom čase na rôznych miestach veľkým množstvám ľudí, či už vo forme kópií (tlač) alebo cez mnohé prijímače (televízia, rozhlas) umožňujúce prenos zvuku či obrazu z jedného zdroja.

Ako uvádza JANDOUREK², masová komunikácia vynikla ako druhotný produkt priemyselnej revolúcie, industrializácie a urbanizácie. Tie umožnili vznik novej spoločnosti, ktorá vyrába i spotrebúva v masovom meradle a je preto tiež nazývaná aj masová spoločnosť¹. Produktom tejto situácie je masová kultúra a zároveň je aktívnym nástrojom jej utvárania. V zhrnutí, URBAN³ formuluje predpoklady pre sformovanie a rozvoj masovej kultúry nasledovne: technický a technologický pokrok, demokratizácia, vzdelanosť, disponibilný voľný čas a urbanizácia. Čiže pre rozvoj masovej kultúry sú potrební dostatočne vzdelaní ľudia, žijúci v demokracii a disponujúci určitým voľným časom správne zhromaždení vo forme publika a technické vymoženosti umožňujúce rýchle a efektívne šírenie informácií. So svojím rozvojom sa masová kultúra stala tiež terčom mnohej kritiky. Názory odborníkov sa však líšia. ECO⁴ sa vo svojom diele *Skeptici a utešitelia* zaoberá dvomi extrémnymi pohľadmi. Na jednej strane je to názor pozitívny, podľa ktorého masová kultúra pozdvihuje a vzdeláva masy, poskytuje im informácie. Približuje „vysokú kultúru“ obyčajným ľuďom, ktorým bola pred tým upieraná a tým prispieva všeobecnému blahu. Je finančne dostupná a demokratická, okrem toho tiež ponúka zábavu a relax. Často sa však stretávame skôr s negatívnou kritikou masovej kultúry. Vnáša do života ubíjajúci stereotyp. Zábavu produkuje aj na úkor vážnosti a zľahčuje významné témy, taktiež robí zábavu z politiky a politického spravodajstva. Za účelom oddychu sa vyhýba náročnejším témam a orientuje sa len na tie jednoduché, trivializuje problémy. Ponúka síce informácie, ale vytrhnuté z kontextu.

---

¹ KLOSKOWSKA, Antonina. *Masová kultúra: Kritika a obhajoba*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967. 271 s. ISBN 707374268.

² JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 258 s. ISBN 9788024736792. Heslo *kultura masová*. s. 137-138

³ URBAN, Lukáš. *Sociologie trochu jinak*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. 271 s. ISBN 9788024735627. Kapitola 6.11, *O masové a globální kultuře*, s. 102-105 [online] Dostupné z:

http://books.google.sk/books?id=m5O_Vu9F0bAC&printsec=frontcover&hl=sk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

⁴ ECO, Umberto. *Skeptické a těšitelé*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1995. 367 s. ISBN 80-205-0472-9

Približuje umenie masám, ale nie pozdvihnutím „nižšej kultúry“, ale ponížením tej „vyššej“. Vulgarizuje umenie a znecitlivuje percepciu diváka tým, že mu opakovane ponúka množstvo rovnakých obsahov. Najviac je však kritizovaná komercializácia umenia a jeho gýčovitosť.

Práve tieto negatívne prvky môžu nepriaznivo ovplyvňovať vkus jednotlivca. Všadeprítomná masová kultúra podsúva na prvý pohľad ľúbivé obsahy a človek často len ťažko dokáže sám rozoznať, čo je skutočne hodnotné umenie a čo je len na umenie sa ponášajúci gýč. Na jednej strane sa dá povedať, že gýč je subjektívnou záležitosťou a každý týmto hodnotiacim pojmom označuje iné výtvyry. Ako však uvádza KULKA¹, gýču nie len chýba umelecká hodnota, ale ani neinšpiruje človeka. Jeho umelecká defektnosť spočíva v otupovaní zmyslov človeka. Masová kultúra nekladie na človeka žiadny nátlak. Nepobáda ho vnoriť sa do umenia, priblížiť sa k nemu, uvažovať nad ním a snažiť sa ho pochopiť. Približuje diela k človeku, tým ich však vzdáľuje ich umeleckej hodnote. Prečo by sme sa mali snažiť pochopiť hlboké myšlienky komplikovaných umeleckých diel, keď máme k dispozícii toľko oveľa jednoduchších a priamočiarejších, ktoré tak netrápia naše vnímanie? Takto nás masová kultúra postupne vedie k zleniveniu a vzdáľuje nás od skutočného umenia. Takto ju však prijímame vedome. Oveľa nebezpečnejšie sú prípady, keď je ťažké rozoznať umenie od „neumenia“. Čo robiť, keď na prvý pohľad nevidíme, čo je umením a čo ním nie je? Práve táto otázka je pre mňa citlivou a dôležitou počas objavovania nových dimenzií umenia. Kam až siahajú hranice? Čo skutočne je umením a čo sa len skrýva pod rúškom „novosti“, „inovativnosti“ a „originality“. Keď Andy Warhol vystavil škatule Brilo, nijako sa na prvý pohľad nelíšiace od tých obyčajných, naukladaných v skladoch, považovali sa za umenie. Keď Marcel Duchamp vystavil pisoár a nazval ho Fontánou, napriek prvotnému neuznaniu ho neskôr tento nápad preslávil. Ich diela, hoci pôsobili obyčajne boli umením, pretože niesli myšlienku. Boli niečím novým, prekračovali hranice. Dnes sú však už hranice prekročené. Je stále umením, keď skupina pánov oblečených v ochranných oblekoch rozbije na pódiu klavír a nazve to performance? Čo ak to, čo bolo pred rokmi považované za moderné umenie je dnes len zásterka skutočnosti, že autor nič lepšie vytvoríť nedokáže? Masová kultúra nás nepochybne neustále obklopuje a výrazne vplýva na náš vkus. Mojou otázkou však zostáva, kde je skutočná hranica medzi umením a tým, čo už za umenie nepovažujeme? Nestratila sa tá hranica? Nerozmazala sa niekde na obe strany?

---

¹ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč. 1. vyd. Praha: Torst, 1994. 183 s. ISBN 80-85639-17-3.*